

Skilda studieförutsättningar

En analys av studier, studieekonomi och hälsa utifrån föräldrarnas utbildningsbakgrund

Skilda studieförutsättningar

Innehåll

Sammanfattning	7
1. Inledning	9
1.1 Bakgrund och syfte	9
1.2 Undersökningen	9
1.2.1 En enkätundersökning	9
1.2.2 Analys och avgränsningar.....	9
2. Samtliga studiemedelstagare	11
2.1 Studier ofta inte ett självklart val för studerande med lägre utbildade föräldrar	11
2.2 Skilda ekonomiska förutsättningar	12
2.3 Hälsobesvär vanligare hos studerande med föräldrar med högst gymnasial utbildning	14
3. Studiemedelstagare 30 år eller yngre på eftergymnasial nivå	15
3.1 Fler med kortutbildade föräldrar tycker att studietempot är för högt	15
3.2 Högutbildade föräldrar bidrar oftare ekonomiskt	15
3.3 Hälsoskillnader även bland yngre studerande	18
4. Tydliga samband mellan föräldrars utbildningsnivå och studiesituationen	19
Referenser	21

Sammanfattning

Den här rapporten redovisar skillnader mellan studerande med studiemedel vars föräldrar har högst gymnasial utbildning respektive studerande vars föräldrar har eftergymnasial utbildning. Resultatet bygger på en enkätundersökning CSN genomförde hösten 2013. I undersökningen redovisas dels svar från samtliga studerande, dels svar från studerande 30 år eller yngre som studerar på eftergymnasial nivå.

Studiemedelstagare med högutbildade föräldrar anger oftare än övriga att det var självklart att de skulle börja studera på den nuvarande utbildningsnivån. Hela 54 procent av de med högutbildade föräldrar tyckte att det var självklart, jämfört med 32 procent av de som har föräldrar med högst gymnasial utbildning.

Studiemedlen betyder också mer för valet att studera för de som kommer från hem med lägre utbildade föräldrar. Skillnaden mellan grupperna är stor, även vid en jämförelse mellan studerande i samma åldersgrupp och på samma utbildningsnivå. Av dessa anger 52 procent av de som har lägre utbildade föräldrar att de inte eller troligen inte skulle ha börjat studera om de inte hade fått studiemedel. Det är 13 procentenheter mer än bland de som har högutbildade föräldrar.

En skillnad mellan grupperna är att studerande med föräldrar som har högst gymnasial utbildning är mindre nöjda med sin ekonomiska situation än de med högutbildade föräldrar. Att så är fallet kan ha flera orsaker. En orsak är att studerande från hem i lägre utsträckning än andra väljer att ta lån. En annan förklaring är att dessa studerande i lägre utsträckning får stöd från sina föräldrar.

Studerande med föräldrar som har eftergymnasial utbildning gör en något mer positiv bedömning av sitt allmänna hälsoläge än studerande med föräldrar som har högst gymnasial utbildning. Men skillnaderna är ganska små. När det istället handlar om hälsobesvär finns det en tydlig tendens att studerande från hem med lägre utbildningsnivå oftare upplever sådana besvär. Bara när det gäller stress är andelen som upplever detta högre bland studerande med högutbildade föräldrar. Skillnaderna i upplevda hälsobesvär är tydliga både för samtliga studerande och studerande som är 30 år eller yngre på eftergymnasial nivå.

Sammantaget finns det skillnader mellan studerandegrupperna som tycks ha ett tydligt samband med utbildningsbakgrunden hos föräldrarna. Sedan tidigare är det känt att studerande från hem med mer lågutbildade föräldrar till exempel mer sällan söker sig vidare till högre studier. Att dessa studerande även kan uppleva en sämre studieekonomi om de studerar vidare och att de oftare upplever hälsobesvär, kan bidra till att de dels avstår från att söka sig till högre utbildning, dels har svårare att genomföra den utbildning de påbörjar. Det är inte säkert att en tydlig samvariation betyder att det finns ett direkt orsakssamband mellan föräldrarnas utbildningsbakgrund och studiesituationen. Men en beskrivning av skillnader mellan studerande som har föräldrar med kortare respektive längre utbildning kan förbättra förståelsen för betydelsen av begreppet ”utbildningsbakgrund”.

1. Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Centrala studiestödsnämnden (CSN) ska genom bevakning och analys av studerandes sociala och ekonomiska situation säkerställa myndighetens kunskap inom området.¹

CSN säkerställer sin kunskap om studerande kvinnors och mäns sociala och ekonomiska situation genom registerdata och statistik, samt genom att fråga de studerande om deras situation.

I den här undersökningen analyserar vi enkätsvar med utgångspunkt i utbildningsbakgrunden hos föräldrarna till de studerande. Syftet är att öka kunskapen om den sociala och ekonomiska situationen i olika studerandegrupper, i detta fall hos studerande med högre respektive lägre utbildade föräldrar.

1.2 Undersökningen

1.2.1 En enkätundersökning

CSN genomför vartannat år en enkätundersökning om studerandes ekonomiska och sociala situation. Den senaste undersökningen redovisas i rapporten *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2013*.² I undersökningen samlas det in uppgifter som inte redovisas i den rapporten, men som ändå kan bidra till att åskådliggöra den studiesociala och studieekonomiska situationen. Dessa uppgifter är underlag för den här rapporten, som tar upp frågan om föräldrarnas utbildningsbakgrund och de skillnader som finns mellan studerande från olika social bakgrund när det gäller studier, studieekonomi och hälsa.

1.2.2 Analys och avgränsningar

Svaren på olika frågor i enkätundersökningen analyseras med utgångspunkt i de studerandes föräldrars utbildningsbakgrund. Analysen omfattar bara studerande med studiemedel. För att få tydliga resultat har studerande med en högutbildad och en lägre utbildad förälder sorterats bort från analysen. Istället jämförs studerande vars båda föräldrar har högst gymnasial utbildning med studiemedelstagare vars båda föräldrar har eftergymnasial utbildning.

Analysen utgår från svar från 1 200 studerande med föräldrar med högst gymnasial utbildning och svar från 1 300 studerande med föräldrar med eftergymnasial utbildning.

De båda grupperna skiljer sig delvis åt bland annat när det gäller köns- och åldersfördelning.

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2014 avseende Centrala studiestödsnämnden.

² CSN (2014). Enkätundersökningen beskrivs inte närmare här. För mer information om urval, svarsfrekvens, enkätens utformning m.m. hänvisas till rapporten som bland annat finns på www.csn.se.

Tabell 1. Studiemedelstagare fördelade efter föräldrarnas utbildningsbakgrund, procent

		Föräldrar med högst gymnasial utbildning	Föräldrar med eftergymnasial utbildning
Kön	Kvinnor	63	59
	Män	37	41
		100	100
Ålder	-24 år	48	63
	25-34 år	34	31
	35 år -	17	5
		100	100
Utbildningsnivå	Grundskolenivå	5	1
	Gymnasienivå	14	5
	Eftergymnasial nivå	78	89
	Utlandsstudier	3	6
		100	100
Bakgrund	Född i Sverige	80	89
	Invandrat	20	11
		100	100

Som framgår av tabell 1 så studerar en högre andel av de med högutbildade föräldrar på eftergymnasial nivå i Sverige eller utomlands. Studerande med lägre utbildade föräldrar är i genomsnitt äldre än de med högre utbildade föräldrar.³ En något högre andel av de med föräldrar med högst gymnasial utbildning är kvinnor och en högre andel har invandrat till Sverige, jämfört med de som har föräldrar med eftergymnasial utbildning.

Eftersom studerandegrupperna skiljer sig åt jämförs i denna rapport förutom svaren från samtliga studerande, även svaren från studerande i samma åldersgrupp, 30 år eller yngre, och på samma nivå, eftergymnasial nivå. Genom att jämföra svaren från dessa studerande utsluts i stort sett skillnader i svaren som beror på ålder och nivå på studierna. Resultaten grundas i dessa fall på 770 svar från studerande med högst gymnasieutbildade föräldrar och 1 080 svar från studerande med föräldrar med eftergymnasial utbildning.

³ En bidragande orsak till detta är att andelen med eftergymnasialt utbildade föräldrar ökar i befolkningen. Se Högskoleverket (2012).

Tabell 2. Studiemedelstagare 30 år eller yngre på eftergymnasial nivå i Sverige eller utomlands, fördelade efter föräldrarnas utbildningsbakgrund, procent

		Föräldrar med högst gymnasial utbildning	Föräldrar med eftergymnasial utbildning
Kön	Kvinnor	61	58
	Män	39	42
		100	100
Bakgrund	Född i Sverige	92	92
	Invandrat	8	8
		100	100

Även bland de studerande som är 30 år eller yngre och som studerar på eftergymnasial nivå finns det könsskillnader mellan de båda studerandegrupperna. Kvinnor är i klar majoritet i båda studerandegrupperna, men bland de med mer kortutbildade föräldrar är den kvinnliga dominansen större än i gruppen som har föräldrar som har studerat på eftergymnasial nivå. Detta tyder på att kvinnor i högre utsträckning än män studerar vidare på eftergymnasial nivå även om det inte finns en studietradition i hemmet.

2. Samtliga studiemedelstagare

2.1 Studier ofta inte ett självklart val för studerande med lägre utbildade föräldrar

Personer från hem med lägre utbildade föräldrar studerar oftare än de med högutbildade föräldrar på lägre nivåer, dvs. på grundskole- och gymnasienivå till exempel inom komvux. När det gäller eftergymnasiala studier visar enkätundersökningen att det finns skillnader mellan olika utbildningsprogram. På eftergymnasial nivå studerar de från studieovana hem oftare på lärarutbildningar och utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet. Studerande med högutbildade föräldrar är överrepresenterade på samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga utbildningar. Respondenterna i CSN:s enkät motsvarar i detta avseende faktiska förhållanden som visar att den sociala snedrekryteringen är störst på utbildningar till läkare, psykolog och arkitekt. På bland annat utbildningar till grundskollärare och förskollärare är den sociala snedrekryteringen däremot liten eller obefintlig.⁴

Distansstudier är vanligare bland studerande från mer studieovana hem där 10 procent anger att de studerar helt på distans, jämfört med 3 procent av de som kommer från mer studieovana hem. Detta har sannolikt ett samband både med de utbildningar de studerande läser och med åldersfördelningen i grupperna.

Det finns olika motiv att börja studera. För en del är studier ett självklart val, för andra inte. I enkäten fick de studerande frågan om det var självklart att de skulle börja studera på den nuvarande utbildningsnivån. Hela 54 procent av de med högutbildade föräldrar tyckte att det var självklart, jämfört med 32 procent av de med lägre utbildade föräldrar.

⁴ Högskoleverket (2012).

En klar majoritet av de studerande anger att studietempot är lagom. Men de som kommer från mer studieovana hem menar oftare än de med högutbildade föräldrar att studietempot är för högt. Detta anser 25 procent av de från studieovana hem, jämfört med 20 procent av de som kommer från en mer studievän miljö. En något högre andel av de som har högutbildade föräldrar anger att de lyckas helt med sina studier, men andelen som anger att de misslyckas med sina studier är låg i båda grupperna.

2.2 Skilda ekonomiska förutsättningar

Den sociala bakgrundens betydelse för studieekonomin är en fråga som inte är lika grundligt belyst som frågan om social snedrekrytering till studier. Den här undersökningen ger vissa insikter i hur studieekonomin samspelar med föräldrarnas utbildningsnivå.

Ungefär 40 procent av studiemedelstagarna anger att de arbetar vid sidan av studierna. Andelen som arbetar är ungefär lika hög i båda studerandegrupperna. Studerande med kortutbildade föräldrar anger oftare familjeskäl som orsak till att de inte arbetar vid sidan av studierna, något som kan hänga samman med att denna studerandegrupp i genomsnitt är något äldre än studerande med högutbildade föräldrar. Studerande från studieovana hem har betydligt oftare än andra ett arbete som ligger inom samma område som deras utbildning. Detta har att göra med de utbildningsområden som är vanligare i denna studerandegrupp, till exempel studier inom hälso- och sjukvård.

Det finns vissa skillnader i vilka försörjningskällor de studerande använder sig av. En del av dessa skillnader kan bero på att studerandegruppernas sammansättning skiljer sig lite åt i ålder, utbildningsnivå och andel av de studerande som invandrat till Sverige. Men vissa skillnader är bestående även när flera av dessa bakgrundsfaktorer är desamma för båda grupperna (jämför med tabell 5).

Tabell 3. Svar på frågan: Vad av följande använde du för att försörja dig under vårterminen 2013?
Samtliga studiemedelstagare

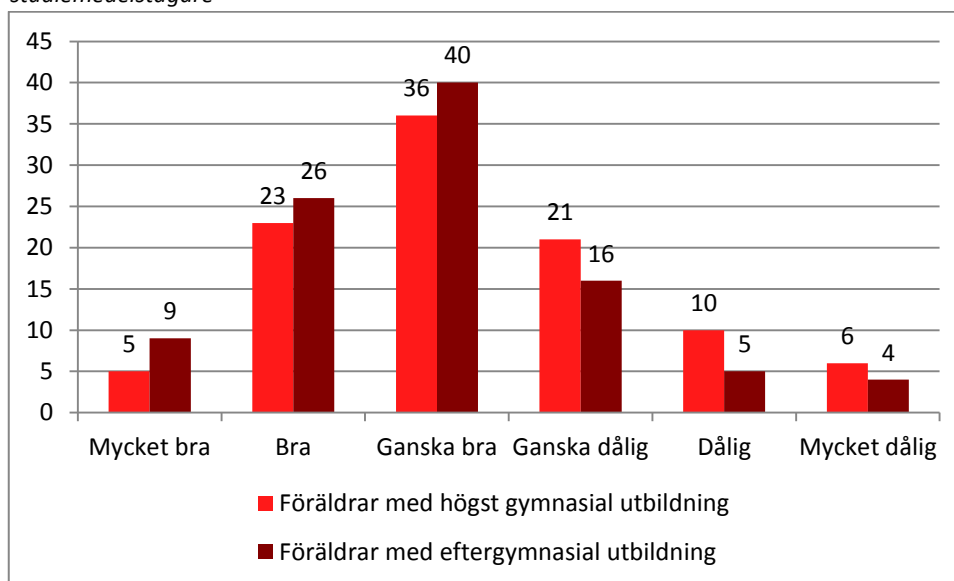
	Föräldrar med högst gymnasial utbildning	Föräldrar med eftergymnasial utbildning
Studielån och studiebidrag ¹	64	70
Endast studiebidrag ¹	32	27
Bidrag eller lön för studier från arbetsgivaren	1	1
Stipendium	2	4
Lön	40	44
Pension	0	0
A-kassa	0	0
Sjukpenning/sjukersättning/aktivitetsersättning	1	0
Aktivitetsstöd	0	1
Föräldrapenning	3	2
Barnbidrag	14	6
Bostadsbidrag	11	10
Underhållsstöd	2	1
Försörjningsstöd	1	0
Stöd från partner	23	9
Stöd från föräldrar	18	30
Forts. på nästa sida.		

Tabell 3 forts.	Föräldrar med högst gymnasial utbildning	Föräldrar med eftergymnasial utbildning
Logi hos föräldrar	12	12
Sparade medel	35	42
Lån från bank eller kreditbolag	1	1
Annat	3	1
	263	261

¹ Samtliga respondenter har tidigare i enkäten svarat att de har studiemedel. Men en del har trots det inte kryssat i studiemedel som svar på denna fråga varför andelen med studiemedel är lägre än 100 procent.

En tydlig skillnad mellan studerandegrupperna är att en högre andel av de med kortutbildade föräldrar väljer att avstå från studiemedlens lånedel. Andelen som lånar är 6 procentenheter högre i gruppen med högutbildade föräldrar. Andra tydliga skillnader är att studerande från studieovana hem, troligen till en del beroende på att de i genomsnitt är äldre, oftare får stöd från en partner, medan studerande från studievana hem oftare får stöd av sina föräldrar. Det senare kan ha att göra med att de är yngre, men skulle även kunna ha att göra med att föräldrarna har bättre ekonomiska resurser. Resultatet påverkas också av att en fjärdedel av de från studieovana hem har barn, jämfört med en tiondel av de från studievana hem. Av detta följer bland annat att den förra gruppen oftare har barnbidrag och andra ersättningar relaterade till barn. Alla anger dock inte att de använder dessa ersättningar för sin försörjning.

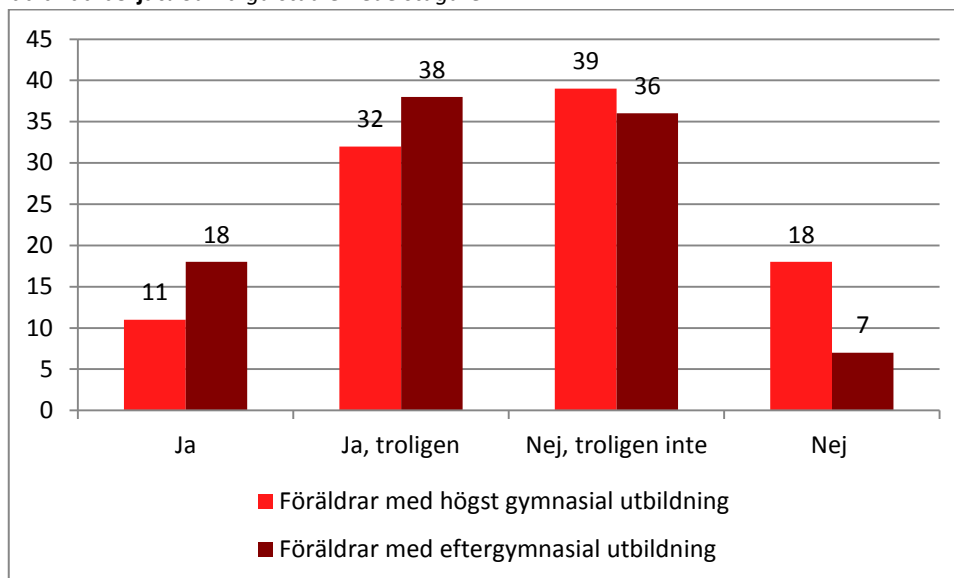
Diagram 1. Svar på frågan: Hur upplever du din studieekonomi under studietiden? Samtliga studiemedelstagare

Studerande som har föräldrar med eftergymnasial utbildning gör en mer positiv bedömning av sin studieekonomi än studerande med lägre utbildade föräldrar. Andelen som gör en övervägande positiv bedömning av sin studieekonomi är hela 11 procentenheter högre i studerandegruppen med högutbildade föräldrar. En del av skillnaden förklaras med stor säkerhet av att de med lägre utbildade föräldrar är äldre och oftare har barn, två omständigheter som innebär högre utgifter och att det kan vara svårare att få ihop ekonomin. Men skillnaderna mellan grupperna är markanta även när studerande på eftergymnasial nivå i samma åldersgrupp jämförs, se diagram 3. En annan bidragande orsak till att de med lägre utbildade föräldrar tycker att deras studieekonomi är sämre kan vara att en lägre andel av dessa väljer att ta studiemedlens lånedel.

Studiemedlens betydelse för personers val att studera, studiemedlens rekryterande verkan, varierar mellan olika studerandegrupper. Studiemedlens betydelse för detta val skiljer sig bland annat mellan studerande med olika social bakgrund.

Diagram 2. Svar på frågan: Om det inte hade funnits statligt studiestöd då du började studera, hade du ändå börjat? Samtliga studiemedelstagare

Studerande från mer studieovana hem svarar betydligt oftare än de med högutbildade föräldrar ”nej” på frågan om de hade påbörjat sina studier även utan studiemedel. Hela 57 procent svarar att de inte eller troligen inte hade påbörjat studierna om de inte hade kunnat få studiemedel, vilket kan jämföras med 43 procent av de med högutbildade föräldrar. Det kan noteras att de med lägre utbildade föräldrar alltså är mer beroende av studiestödet, trots att en lägre andel av dem väljer att ta lån. Majoriteten av de med högutbildade föräldrar hade påbörjat sina studier även om de inte hade kunnat få studiemedel.

2.3 Hälsobesvär vanligare hos studerande med föräldrar med högst gymnasial utbildning

Studerande med föräldrar som har eftergymnasial utbildning gör en något mer positiv bedömning av sitt allmänna hälsoläge. Men skillnaderna är ganska små. När det istället handlar om hälsobesvär finns det en tydlig tendens att studerande från hem med lägre utbildningsnivå oftare upplever sådana besvär.

Tabell 4. Svar på frågan: Upplever du att du ofta...? Samtliga studiemedelstagare

	Föräldrar med högst gymnasial utbildning	Föräldrar med eftergymnasial utbildning
Känner dig trött och hängig	60	54
Känner dig ensam	33	29
Känner dig deprimerad och ledsen	29	23
Känner dig stressad	70	72
Har besvär med sömnen	39	32
Forts. på nästa sida.		

Tabell 4 forts.	Föräldrar med högst gymnasial utbildning	Föräldrar med eftergymnasial utbildning
Har svårt att slappna av	52	52
Har svårt att koncentrera dig	46	40
Har besvär med ängslan, oro eller ångest	40	39
Undviker sociala umgängen/sammanhang	20	20
Har varit tvungen att hoppa över frukost och/eller lunch	34	28
Har ont i ryggen/nacke/axlar/skuldror	54	49
Har ont i huvudet	39	30
Har ont i magen	26	25
Har ett tryck över bröstet och/eller hjärklappning	21	14
Känner annat fysiskt/psykiskt obehag	11	8

Nästan oavsett typ av hälsobesvär är det vanligare att studerande med lägre utbildade föräldrar anger att de ofta upplever besvär, jämfört med de som har föräldrar med eftergymnasial utbildning. Bara när det gäller stress är andelen som upplever detta högre bland studerande med högutbildade föräldrar. Ålderskillnaden i studerandegrupperna skulle kunna antas ha stor betydelse för dessa resultat. Men skillnaderna mellan grupperna består när vi jämför studerande i samma åldersgrupp och på samma studienivå, se tabell 6 nedan.

3. Studiemedelstagare 30 år eller yngre på eftergymnasial nivå

För att försöka utesluta ålderskillnader och betydelsen av den utbildningsnivå de studerande studerar på som förklaring till skillnader mellan de båda studerandegrupperna, presenteras i detta avsnitt resultat för studerande på eftergymnasial nivå som är 30 år eller yngre.

3.1 Fler med kortutbildade föräldrar tycker att studietempot är för högt

Studerande som kommer från mer studieovana hem upplever oftare än studerande med högutbildade föräldrar att tempot i studierna är för högt. Detta svarar 25 procent av de med föräldrar med högst gymnasial utbildning, jämfört med 20 procent av de med föräldrar med eftergymnasial utbildning. Det är också en något högre andel av de med högutbildade föräldrar som anger att de lyckas helt i sina studier. Däremot är det ingen skillnad när det gäller andelen studerande som anger att de misslyckas med studierna. Studerande vars föräldrar har högst gymnasial utbildning tycker oftare att de lyckas ”delvis”.

3.2 Högutbildade föräldrar bidrar oftare ekonomiskt

Oavsett föräldrarnas utbildningsbakgrund är det en lika hög andel av den yngre studerandegruppen som arbetar vid sidan av studierna (39 procent). Därmed är det ungefär

lika hög andel som använder löneinkomster för sin försörjning. För en del inkomstkällor skiljer sig däremot andelen mellan de båda studerandegrupperna.

Tabell 5. Svar på frågan: Vad av följande använde du för att försörja dig under vårterminen 2013?
Studiemedelstagare 30 år eller yngre på eftergymnasial nivå

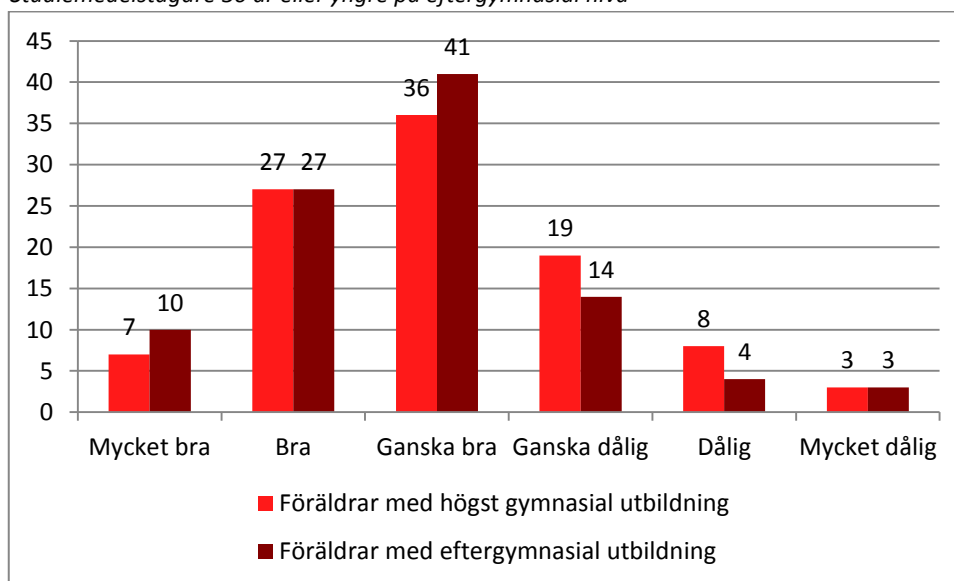
	Föräldrar med högst gymnasial utbildning	Föräldrar med eftergymnasial utbildning
Studielån och studiebidrag	66	72
Endast studiebidrag	30	25
Bidrag eller lön för studier från arbetsgivaren	1	1
Stipendium	4	4
Lön	44	46
Pension	0	0
A-kassa	0	0
Sjukpenning/sjukersättning/aktivitetsersättning	1	0
Aktivitetsstöd	0	1
Föräldrapenning	1	2
Barnbidrag	7	2
Bostadsbidrag	11	9
Underhållsstöd	1	0
Försörjningsstöd	0	0
Stöd från partner	16	5
Stöd från föräldrar	23	32
Logi hos föräldrar	18	12
Sparade medel	42	45
Lån från bank eller kreditbolag	1	0
Annat	4	1
	270	257

En iakttagelse är att lånebenägenheten är lägre bland de som har föräldrar med högst gymnasial utbildning. Av de med högutbildade föräldrar är andelen som lånar högre.

En annan skillnad mellan grupperna är andelen som får stöd från familjemedlemmar. Bland de med högutbildade föräldrar får 32 procent ekonomiskt stöd från sina föräldrar. Det får bara 23 procent av de som har föräldrar med högst gymnasial utbildning. Dessa får i gengäld oftare logi hos sina föräldrar. En högre andel av de med lägre utbildade föräldrar får stöd från en partner, vilket 16 procent får jämfört med 5 procent av de med högutbildade föräldrar.

Diagram 3. Svar på frågan: Hur upplever du din studieekonomi under studietiden?

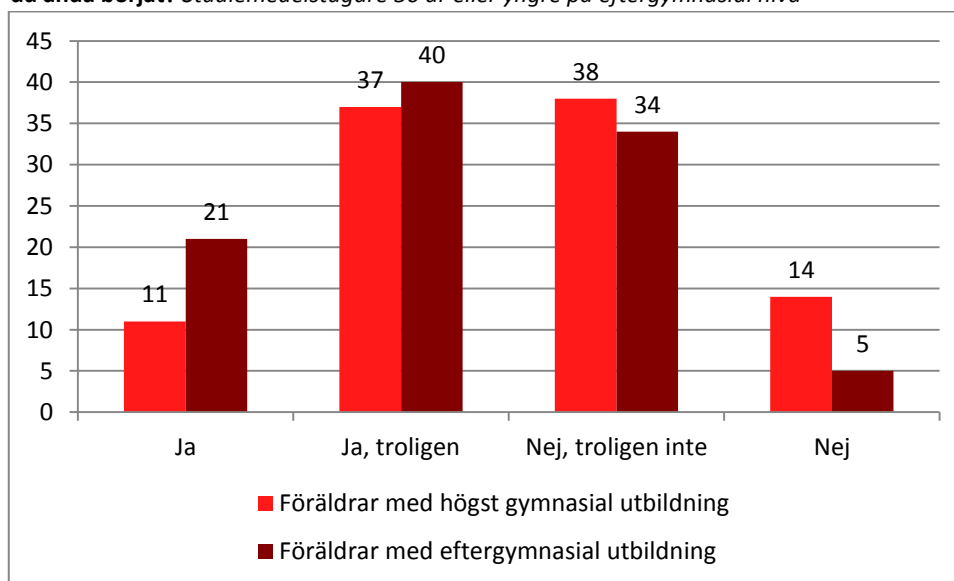
Studiemedelstagare 30 år eller yngre på eftergymnasial nivå

Även bland studerande på eftergymnasial nivå som är högst 30 år upplever studerande med högre utbildade föräldrar oftare att studieekonomin är övervägande bra, jämfört med studerande med lägre utbildade föräldrar. Andelen som anser att studieekonomin är ganska bra, bra eller mycket bra är 8 procentenheter högre i gruppen med föräldrar med eftergymnasial utbildning. Skillnaden mellan grupperna är alltså något mindre än vid en jämförelse som omfattar samtliga åldersgrupper och utbildningsnivåer, där skillnaden mellan grupperna är 11 procentenheter.

För samtliga svarande i undersökningen gäller att studerande med kortutbildade föräldrar i högre utsträckning är rekryterade av studiemedlen än studerande med högutbildade föräldrar. Med det menas att de är mer beroende av studiemedlen för att de ska börja studera. Detta resultat står sig även när jämförelsen begränsas till yngre studerande på eftergymnasial nivå.

Diagram 4. Svar på frågan: Om det inte hade funnits statligt studiestöd då du började studera, hade du ändå börjat? Studiemedelstagare 30 år eller yngre på eftergymnasial nivå

Skillnaden mellan grupperna är stor. Andelen av de med föräldrar med högst gymnasial utbildning som anger att de inte eller troligen inte skulle ha börjat studera om de inte hade fått studiestöd är 52 procent. Det är 13 procentenheter högre än i studerandegruppen som har högutbildade föräldrar. Studiemedlens betydelse är alltså särskilt stor för studerande med föräldrar som har högst gymnasial utbildning, trots att dessa studerande i lägre utsträckning använder studiemedlens lånedel.

3.3 Hälsoskillnader även bland yngre studerande

Andelen som upplever hälsobesvär skiljer sig mellan de båda studerandegrupperna, även när jämförelsen begränsas till studerande på eftergymnasial nivå som är 30 år eller yngre.

Tabell 6. Svar på frågan: Upplever du att du ofta...? Studiemedelstagare 30 år eller yngre på eftergymnasial nivå

	Föräldrar med högst gymnasial utbildning	Föräldrar med eftergymnasial utbildning
Känner dig trött och hängig	60	53
Känner dig ensam	34	30
Känner dig deprimerad och ledsen	31	23
Känner dig stressad	72	72
Har besvär med sömnen	39	30
Har svårt att slappna av	54	52
Har svårt att koncentrera dig	48	40
Har besvär med ångslan, oro eller ångest	45	39
Undviker sociala umgängen/sammanhang	19	19
Har varit tvungen att hoppa över frukost och/eller lunch	34	27

Forts. på nästa sida.

Tabell 6 forts.	Föräldrar med högst gymnasial utbildning	Föräldrar med eftergymnasial utbildning
Har ont i ryggen/nacke/axlar/skuldror	52	49
Har ont i huvudet	34	29
Har ont i magen	26	25
Har ett tryck över bröstet och/eller hjärtklappning	20	13
Känner annat fysiskt/psykiskt obehag	10	8

En högre andel av de studerande som har föräldrar med lägre utbildningsnivå upplever hälsobesvär, i princip oberoende av besvärets art. Särskilt stora skillnader är det när det gäller besvär med sömnen, en känsla av att vara deprimerad och ledsen, samt koncentrationssvårigheter.

4. Tydliga samband mellan föräldrars utbildningsnivå och studiesituationen

Det finns genomgående skillnader mellan studerande som har föräldrar med högst gymnasial utbildning och studerande med föräldrar med eftergymnasial utbildning. Sedan tidigare är det väl känt att det finns sådana skillnader när det gäller bland annat studieresultat och rekrytering. Den korta analys som görs i den här rapporten indikerar att det även finns samband mellan den sociala bakgrunden och bland annat upplevelsen av den ekonomiska situationen.

Rapporten visar en samvariation mellan föräldrarnas utbildningsbakgrund och olika studiesociala och studieekonomiska faktorer. Det är inte säkert att en tydlig samvariation betyder att det finns ett direkt orsakssamband mellan föräldrarnas utbildningsbakgrund och studiesituationen. Men en beskrivning av skillnader mellan studerande som har föräldrar med kortare respektive längre utbildning kan förbättra förståelsen för betydelsen av begreppet ”utbildningsbakgrund”.

En skillnad mellan grupperna är att studerande med föräldrar som har högst gymnasial utbildning är mindre nöjda med sin ekonomiska situation än de med högutbildade föräldrar. Att så är fallet kan ha flera orsaker. En orsak är att studerande från med studieovana hem i lägre utsträckning än andra väljer att ta lån. En annan förklaring är att dessa studerande i lägre utsträckning får stöd från sina föräldrar. Sedan kan det också vara så att studerande med lägre utbildade föräldrar bildar familj något tidigare och därmed i tidigare åldrar har högre utgifter för exempelvis barn och boende. Andelen med barnbidrag och stöd från en partner är högre för dessa studerande även vid en jämförelse av studerande i samma åldersgrupp och på samma studienivå.

Förutom att studerande från mer studieovana hem oftare än andra upplever att de har dålig studieekonomi, är det en högre andel som upplever olika former av hälsobesvär. Andelen med hälsobesvär är markant högre bland dem med lägre utbildade föräldrar även vid en jämförelse mellan studerande i samma ålder och på samma utbildningsnivå.

Sammantaget kan man alltså se skillnader mellan studerandegrupperna som tycks ha ett tydligt samband med utbildningsbakgrunden i hemmet. Sedan tidigare är det känt att studerande från hem med mer lågutbildade föräldrar till exempel mer sällan söker sig vidare

till högre studier. Den här rapporten visar att dessa studerande även kan uppleva en sämre studieekonomi om de studerar vidare, samt att de oftare upplever hälsobesvär. Detta kan bidra till att personer som kommer från mer studieovana hem dels avstår från att söka sig till högre utbildning, dels har svårare att genomföra den utbildning de påbörjar.

De senaste årens stora expansion av högskolan har till en del inneburit att nya studerandegrupper har påbörjat högre utbildning. Mot bakgrund av resultaten i enkätundersökningen kan det finnas skäl att uppmärksamma den studiesociala situationen för de ”nya” studerandegrupper som nu bedriver studier.

Referenser

CSN (2014). *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2013*. Dnr 2013-219-9817.

Högskoleverket (2012). *Högskolor och universitet. Högskolenybjörjare 2011/12 och doktorandnybjörjare 2010/11 efter föräldrarnas utbildningsnivå*. Statistiska meddelanden UF 20 SM 1204.

Regleringsbrev för budgetåret 2014 avseende Centrala studiestödsnämnden.

Universitetskanslerämbetet (2013). *Årsrapport för universitet och högskolor*. Rapport 2013:2.